

Donatusfeest
Reek ten einde

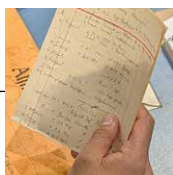
Samen bouwen
aan sterk erfgoed

Nieuw bezoekerscentrum
erevelden

De Russische tank T-34 bij de ingang van het Oorlogsmuseum
in Overloon. Het museum viert dit jaar zijn 80-jarig bestaan.
Zie pagina 8.

Inhoud

Samen bouwen aan sterk erfgoed	4
Steeds op zoek naar nieuwe verhalen	8
Het einde van het Donatusfeest in Reek	14
Kinderen ontdekken erfgoed van eigen dorp	20
Pop-up museum van 12-jarige Benjamin	23
Molenaarsambacht in Oirschot: levend erfgoed	26
Nieuw bezoekerscentrum erevelden Bergen op Zoom	32
Van lokaal erfgoed naar de klas	36
Martinus. Baken van Beugen	41
Ondergedoken in Maarheeze en Soerendonk	42
De Bredase koffermeord	44
De gevels van Heusden	45
Een bakje troost bij het afscheid	46
Kasteren door de eeuwen heen	47
Onderscheidingen Brabants Heem	48
Agenda en jubilea	50

Van vrijwilligers, voor vrijwilligers

Geachte lezer,

Jongeren interesseren voor geschiedenis en heemkunde. Elke heemkundekring of erfgoedorganisatie zoekt naar manieren om jongeren te bereiken. In deze uitgave van De Koerier aandacht voor plannen en concrete voorbeelden van hoe jongeren zijn te bereiken. In 's-Gravenmoer is een project voor de basisschool opgezet, in Oisterwijk was een pop-up museum van de twaalfjarige Benjamin. Erfgoed Brabant is met eigen projecten en met andere initiatieven samen met Brabants Heem actief, zo valt in deze uitgave te lezen.

82 jaar geleden werd het zuiden van ons land bevrijd. De erevelden in Bergen op Zoom herinneren daar aan. Er is een nieuw bezoekerscentrum gebouwd, waarover Bas Augustijn schrijft. Het Oorlogsmuseum Overloon bestaat 80 jaar, het blijft zoeken naar nieuwe manieren om het verhaal van de oorlog te vertellen. Geurt Franzen ging er op bezoek.

De heilige Donatus beschermt tegen blikseminslag en milieurampen. In Reek kwam na bij 250 jaar een einde aan de jaarlijkse pelgrimage door de sluiting van de kerk. Ton Cruijssen staat er bij stil. Ineke Strouken doet dat bij het molenaarsambacht dat in Oirschot is opgenomen in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Oirschot.

Veel leesplezier!

Zeeland, september 2026
Tjeu van Ras
tjeuvanras@brabantsheem.nl

De volgende uitgave komt uit in september 2026.
Kopij dient uiterlijk maandag 16 november 2026 binnen te zijn.

Samen bouwen aan sterk erfgoed

door Rolf Vonk

Heemkundekringen bewaren het geheugen van Brabant. Om hen daarbij optimaal te ondersteunen, bundelen Brabants Heem en Erfgoed Brabant hun krachten. De ene organisatie kent de praktijk en behoeften van de verenigingen, de andere brengt kennis, expertise en scholing samen. Zo krijgen vrijwilligers handvatten om hun erfgoedwerk met vertrouwen, kwaliteit en enthousiasme voort te zetten. Samen zorgen we ervoor dat het Brabantse verhaal levend blijft. In deze Koerier introduceren we de cursus 'Van erfgoed naar educatie'.

🏠 Rolf Vonk geeft uitleg in het Noordbrabants Museum. (foto collectie Erfgoed Brabant)

Wat als geschiedenis niet alleen in een lesboek staat, maar gewoon aan het einde van de straat begint? Het nieuwe onderwijscurriculum biedt verrassend veel ruimte om de omgeving in ons onderwijs in te zetten. Burgerschap, mens & maatschappij en kunst & cultuur zijn de drie belangrijkste leergebieden waarbinnen erfgoededucatie vorm krijgt. Kerndoelen dagen ons uit om onderwijs te ontwerpen, waarin leerlingen worden uitgedaagd om verbanden te leggen tussen verleden, heden en toekomst, samenhang te ontdekken tussen verschillende thema's en vanuit die samenhang betekenis te geven aan hun eigen leefomgeving. Door hun omgeving te onderzoeken, leren leerlingen niet alleen feiten kennen, maar ook begrijpen waarom gebeurtenissen, plekken en verhalen ertoe doen. En precies daar ligt de kracht van erfgoed. ➤

Klein en dichtbij

Lokaal erfgoed maakt grote thema's klein en dichtbij. Een monument vertelt een verhaal over vrijheid. Een oude boerderij laat zien hoe mensen vroeger leefden en werkten. Een straatnaam roept vragen op over wie we herinneren en waarom. Door erfgoed te onderzoeken leren leerlingen niet alleen over het verleden, maar ook over identiteit, samenleven, verandering en de keuzes die we als samenleving maken.

Van wie is erfgoed eigenlijk?

Voor burgerschap biedt erfgoed bijvoorbeeld een rijke voedingsbodem. Erfgoed gaat immers niet alleen over bewaren, maar ook over betekenis geven. Welke verhalen vertellen we? Welke stemmen ontbreken? En van wie is erfgoed eigenlijk? Door hierover met elkaar in gesprek te gaan, oefenen leerlingen vaardigheden die onmisbaar zijn in een democratische samenleving: luisteren, onderzoeken, afwegen en respect hebben voor verschillende perspectieven.

Ook binnen het leergebied mens & maatschappij sluit erfgoed naadloos aan. Leerlingen leren historische ontwikkelingen begrijpen door die terug te zien in hun eigen omgeving. Het verleden wordt tastbaar wanneer je het kunt aanraken, bezoeken of terugvinden in je eigen buurt. Je eigen leefomgeving is een verlengstuk van het klaslokaal.

Kans

Voor heemkundekringen biedt deze ontwikkeling een uitgelezen kans. Zij beschikken over precies datgene waar het nieuwe curriculum om vraagt: lokale kennis, authentieke verhalen, beeldmateriaal, collecties en enthousiaste vrijwilligers. Waar een methode stopt, kan een heemkundige vereniging verdieping bieden. Een wandeling door het dorp, een onderzoek naar oude foto's of een ontmoeting met een verhalenverteller brengt geschiedenis tot leven op een manier die geen lesboek kan evenaren. Tegelijkertijd vraagt die kans ook om een andere manier van kijken.

Heemkunde kan verdieping bieden

Niet het object of de collectie staat centraal, maar de betekenis die leerlingen eraan kunnen geven. Hoe kan een voorwerp, plek of verhaal leerlingen helpen verbanden te leggen tussen verleden en heden, tussen lokale geschiedenis en actuele maatschappelijke vraagstukken? Juist die benadering staat centraal in de cursus 'Van erfgoed naar educatie' van de Erfgoed Brabant.

In deze scholing ontdekken erfgoedvrijwilligers hoe erfgoed-educatie aansluit bij het nieuwe curriculum en hoe zij hun eigen collectie of lokale erfgoedverhalen kunnen vertalen naar betekenisvolle onderwijsactiviteiten. Daarbij vormen samenhang en betekenisgeving de rode draad: erfgoed wordt niet alleen gezien als iets om over te dragen, maar vooral als een middel om leerlingen te laten onderzoeken, interpreteren, verbinden en reflecteren.

Want uiteindelijk gaat erfgoededucatie niet alleen over het verleden. Het gaat over de vraag hoe jonge mensen leren kijken naar de wereld om hen heen. Over ontdekken dat geschiedenis niet iets is wat achter ons ligt, maar iets waar we zelf deel van uitmaken. En die ontdekking begint vaak verrassend dichtbij.

Rolf Vonk is teamleider Erfgoed Brabant Scholing

De tweedelige cursus 'Van erfgoed naar educatie' is gratis voor vrijwilligers van Noord-Brabantse heemkundekringen.

- Van erfgoed naar educatie deel I
Datum: 21 oktober 2026, 13:00 - 16:30 uur
Locatie: Het Noordbrabants Museum
Verwersstraat 41 's-Hertogenbosch
- Van erfgoed naar educatie deel II
Datum: 2 december 2026, 13:00 - 16:30 uur
Locatie: Het Noordbrabants Museum
Verwersstraat 41 's-Hertogenbosch

Inschrijven of meer informatie aanvragen, kan per mail aan rolfvonk@erfgoedbrabant.nl.

Steeds op zoek naar
nieuwe verhalen

Beeld uit de
'belevings-expositie'
D-Dex, over de invasie
van Normandië op
6 juni 1944.

door Geurt Franzen

Het Oorlogsmuseum in Overloon viert dit jaar het 80-jarig bestaan. In die acht decennia is er veel veranderd in het museum, maar wat is gebleven, is de hartstochtelijke wens om het verhaal van de Tweede Wereldoorlog te vertellen.

Het museum staat erom bekend een groot arsenaal aan tanks, rupsvoertuigen, vliegtuigen en ander 'oorlogstuig' te bezitten. Aanvankelijk vormden die de enige getuigen van de grote wereldbrand (1940-1945) die een verhaal vertelden. Dat waren summiere verhalen. Meer hadden de bezoekers van het eerste uur niet nodig. Ze hadden de oorlog aan den lijve meegemaakt. Maar naarmate de jaren verstreken, werd de behoefte om het oorlogsverhaal van meer nuance te voorzien, groter. Het Oorlogsmuseum breidde uit met museumzalen en een documentatiecentrum waarin ook de burgerslachtoffers een stem kregen. Ook het dagelijks leven tijdens de bezetting kreeg aandacht.

Persoonlijke verhaal

De verhalen vormen een immaterieel erfgoed dat, zo beseft het museum, evengoed bewaard moet blijven, net als tanks, jeeps en kanonnen. Maar de verhalen zijn bijna altijd verbonden met een object. 'Vroeger', zegt collectiebeheerder/historicus Andreas Smulders (37), 'werd een soldatenhelm bestudeerd op grond van zijn uiterlijke kenmerken en verdween in een vitrine. Tegenwoordig zijn we ook geïnteresseerd in de man die de helm droeg. We hebben meer middelen tot onze beschikking om het persoonlijke verhaal te achterhalen. Jaren geleden troffen museummedewerkers 's ochtends een tas aan bij de museumpoort met daarin een kampjasje uit Auschwitz. Daar was weinig mee te doen. Tegenwoordig kunnen we, dankzij het nummer op zo'n jasje, in Duitse archieven precies terugvinden wie de drager was en wat zijn of haar lot is geweest.' Voor de verhalen hoeft het museum nauwelijks de boer op, zegt Smulders. 'We ontvangen bijna dagelijks iemand die wat aan ons wil overdragen. De generatie die de oorlog heeft meegemaakt, sterft uit. Kinderen ruimen de inboedels op en vinden van alles. Gelukkig is er vaak het besef dat iets historische waarde heeft. ►

Tachtigjarig Oorlogsmuseum vindt nieuwe manieren om het verhaal van de oorlog te vertellen

Een identiteitskaart uit de oorlog, documenten waaruit blijkt dat opa bij de Arbeitseinsatz heeft gewerkt, een bajonet van een Duits geweer dat iemand als souvenir heeft achtergehouden. Wij nodigen de donateur uit voor een kop koffie en stellen vragen. Wat is het verhaal achter het object? Soms worden de schouders opgehaald, soms horen we verrassende dingen.'

Spelletje

Zo was er onlangs een vrouw uit Leiden die een document van haar opa, die tijdens de oorlog ondergedoken had gezeten, kwam brengen. 'Nadat we dat hadden bekeken, aarzelde ze even. Toen deed ze een greep in haar tas en haalde er een spelletje uit. Het was oud en gebruikt en het was destijds verspreid door Philips, de gloeilampenfabriek. Waarschijnlijk als relatiegeschenk. De vrouw vertelde dat haar opa samen met onderduikers dat spel tot in den treure had gespeeld tijdens de momenten dat ze, vanwege razzia's, in hun schuiladres zaten. Zo'n spel nemen we dan graag op in onze collectie. Het is een welkome aanvulling op het verhaal van de onderduikers: hoe kwamen ze de dag door?'

Niet altijd komt met het object ook het verhaal wat erbij hoort het museum binnen. Smulders: 'Wat ik altijd vraag is, werd er bij u thuis veel over de oorlog gesproken? Niet zelden is dan het antwoord: nee. Veel kinderen kennen de verhalen van hun vaders en moeders niet. Gek genoeg zie je wel dat het een generatie overslaat, dat opa's en oma's, aan het eind van hun leven, ineens wel de behoefte hebben om de verhalen aan hun kleinkinderen te vertellen.'

Inmiddels heeft het museum een collectie van meer dan 100.000 objecten. Die kunnen niet allemaal geëxposeerd worden. Een deel kan worden gebruikt voor tijdelijke exposities.

Beeld van de grote hal met tanks en andere militaire voertuigen in het Oorlogsmuseum.

Andere blijven misschien voor altijd in het depot. 'Wij hebben ook een bewaarfunctie', legt Smulders uit. 'De objecten worden beschreven, gecatalogiseerd en geconserveerd en voor de toekomst behouden.'

Dat Overloon de plek voor het Oorlogsmuseum werd, is geen toeval. Aanvankelijk was het een slagveldmuseum. Want op deze plek is najaar 1944 de Slag om Overloon uitgevochten. Het dorp werd bijna volledig van de kaart geveegd. Toen de kruitdampen waren opgetrokken, lagen overal de sporen van de slag die ruim tweeduizend militairen het leven had gekost. Al het wapentuig bij elkaar zetten en een hek eromheen plaatsen, meer was eigenlijk niet nodig.

Doordat het museum in tachtig jaar heeft meebewogen met de tijd, kan het nog steeds op grote belangstelling rekenen. Er zijn dagen dat meer dan duizend bezoekers de toegangspoortjes passeren, aldus Smulders. ➤

Beleving

Steeds blijven de medewerkers zoeken naar moderne methoden om het verhaal van de Tweede Wereldoorlog te vertellen. Nieuwste aanwinst is het uiterst modern vormgegeven D-Dex. Met het modewoord 'beleving' is niets te veel gezegd over deze vertelling vol visuele, auditieve en andere effecten. Het verhaal is dat van de invasie op D-Day, 6 juni 1944. De bezoeker die in D-Dex stapt, stapt in de boot die de mannen van het Amerikaanse 146th Engineer Combat Battalion van de Engelse kust naar Omaha Beach in Frankrijk bracht. Zoals zij destijds de golven weerstonden, zo ervaart de bezoeker aan den lijve de waterdruppels die de militairen destijds om de oren spatten en voelt de bodem onder zich bewegen als ware het een echte boot. Een klein kwartier duurt de beleving die aan de verbeelding weinig overlaat: je wéét wel dat de lijken om je heen niet echt zijn, maar indrukwekkend blijft het.

De beste verhalen zijn natuurlijk de getuigenverhalen van mensen die de oorlog hebben meegemaakt. Nogal wat Nederlanders hebben, vooral tijdens de maanden van de bevrijding, dagboeken geschreven. Het verhaal gaat dat via het in Londen gevestigde Radio Oranje de oproep werd gedaan om dat soort dagboeken te gaan schrijven.

◀ In de expositie D-Dex is het slagveld op het strand van Normandië nagebootst.

▶ Het kunstwerk 'Dwangarbeiders' van John Brandon (1996) symboliseert de meer dan 500.000 Nederlandse dwangarbeiders die in Duitsland tewerk werden gesteld.

Het museum bezit wel enkele dagboeken, maar voor een werkelijke reconstructie van het verhaal, zijn ze niet bruikbaar, stelt Smulders. 'Niet zelden gaan ze over heel persoonlijke, kleine zaken of over zielenroerselen. Dat zijn subjectieve verhalen waar je als museum, dat een objectief verhaal wil vertellen, minder bruikbaar zijn. Ook kloppen data vaak niet of spreken dagboeken elkaar tegen.'

Conflicten

De actualiteit klopt op de deur doordat er wereldwijd veel heftige conflicten zijn. 'Je kunt natuurlijk makkelijk vergelijkingen trekken tussen WOII en wat er nu gebeurt', zegt Smulders. 'Maar dat is een ingewikkeld verhaal. Wat we wel doen, is, als zich de gelegenheid voordoet, tijdelijke exposities inrichten. Zo hadden we hier een fototentoonstelling over de verschrikkingen in Gaza. Dat roept dan wel weer tegenkrachten op en dan zien we ons genoodzaakt extra context toe te voegen. We staan zeker open voor tijdelijke exposities over oorlog in de wereld. Maar de focus blijft toch gericht op de Tweede wereldoorlog.'

Meer informatie over het Oorlogsmuseum in Overloon is te vinden op de website www.oorlogsmuseum.nl

De foto's bij dit artikel zijn gemaakt door Geurt Franzen.

Het einde van het Donatusfeest in Reek

door Ton Cruijsen

Op zondag 12 juli 2026 was de laatste kerkelijke viering in de Antonius Abtkerk in Reek. Het gebouw wordt onttrokken aan de eredienst en is te koop gezet. Het gebouw verliest zijn functie, maar de sluiting maakte na 247 jaar ook een einde aan de jaarlijkse viering van Sint Donatus, de heilige die bescherming biedt tegen blikseminslag en milieurampen.

In samenwerking met museum Krona uit Uden gaf een kleine tentoonstelling een beeld van de verering van Sint Donatus. Het is volgens het Meertens Instituut de oudste cultusplaats van Donatus in Nederland.

200 jaar Donatusfeest
in 1979.

» Het beeld van
Donatus in Reek.

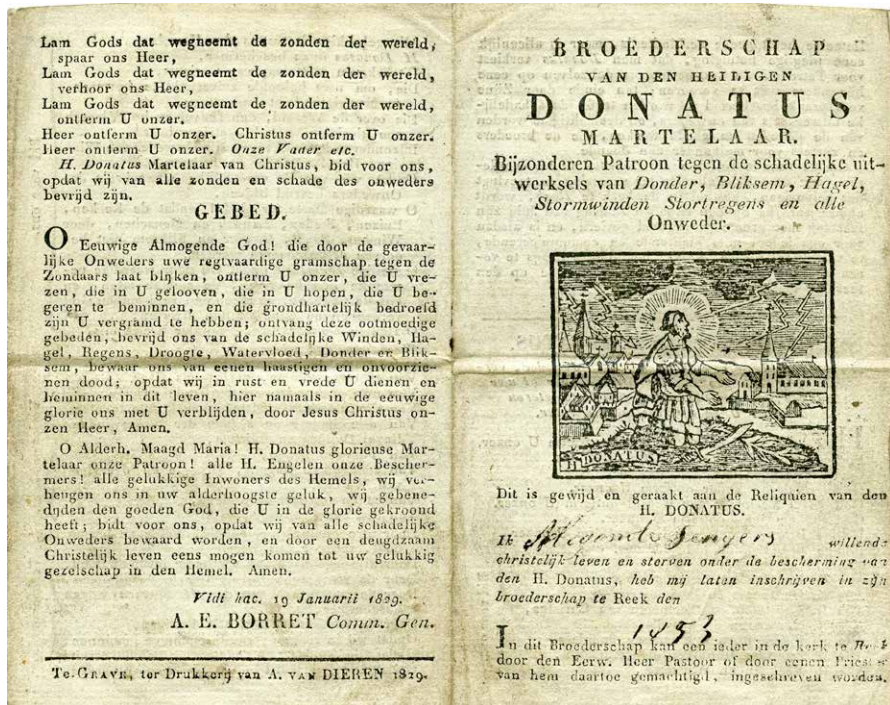
Aankankelijk werd Donatus in Reek vereerd als beschermer tegen alle vormen van slecht weer, met name tegen blikseminslag. Sinds 1979 is Donatus tevens patroon tegen milieurampen.

Met de sluiting van de kerk verdwijnt een eeuwenoude traditie. De Mariaverering in Brabant is bekend, maar op tal van plaatsen zijn bijzondere heiligen vereerd, waarvoor pelgrims uit de naaste en soms ook uit wijde omgeving gelovigen naar de betreffende kerk of kapel trokken. Steeds meer kerksluitingen betekenen dat deze tradities verdwijnen.

Wie is Donatus?

Pater Dagobert Gooren, die in 1971 een artikel schreef over Sint Donatus en zijn verering in Brabants Heem (nummer 1/2), is Sint Donatus een Romeinse catacomben-heilige, van wie niets bekend is. Gooren: "Zelfs zijn naam is fantasie."

In 1649 krijgt een zekere pater Balthasar Ballorus van kardinaal Martius Ginetti, vicaris-generaal van Rome, de relieken van een mannelijke heilige in handen, die men de naam van Donatus had toebedacht. Ze zitten in een cederhouten kistje met het opschrift 'Sancti Donati Martyris'. Het bevat een hoofd met vijf hele tanden en één halve, een aantal beenderen, wat as, een graflampje, een gebroken flesje met bloedsporen, drie grote ijzeren ringen, een voorwerp waarvan de functie niet duidelijk is en een serie documenten die de echtheid van de voorwerpen moeten bevestigen.

“Vrome legenden (of fantasie?) maakten Donatus tot een legeroverste in de tijd van keizer Marcus Aurelius (161-180) die voor zijn geloof in Christus zou zijn gestorven”, schrijft dr. J.W.M. Peijnenburg, archivaris van het bisdom Den Bosch, in 1979 in een bijdrage ter gelegenheid van het tweehonderdjarig bestaansfeest van de broederschap van de heilige Donatus te Reek. Het verklaart volgens hem de afbeelding van de heilige als soldaat met een zwaard (martelaarschap) en palmtak (overwinning).

Münstereifel

De relieken van Donatus worden bestemd voor de kerk van een Jezuietencollege in Münstereifel, niet ver van Bonn. In 1652 worden ze overgebracht naar Duitsland. Hier en nergens anders is de verering van Donatus als patroon tegen bliksem en onweer ontstaan, aldus Peijnenburg. “Een zekere pater Henricus Heerde S.J., die de bewoners van Euskirchen - een dorp in de nabijheid van Münstereifel - in een plechtige processie naar Münstereifel wilde begeleiden, werd aan het einde van de H. Mis in de kerk van Euskirchen getroffen door de bliksem en met brandwonden overdekt. Na aanroeping van de H. Donatus was hij spoedig genezen.”

Broederschap
H. Donatus

In 1779 is het broederschap opgericht

Te danken aan de voorspraak van Donatus, is de overtuiging en daarmee wordt hij beschermheilige tegen onweer.

Het zijn de paters Kapucijnen die voor de verspreiding van de devotie zorgen. In hun klooster in Aarlen (Arlon) slaat in het begin van de achttiende eeuw herhaaldelijk de bliksem in en daarom roepen zij de H. Donatus als beschermheilige aan. In Nederland is volgens pater Dagobert Gooren Reek de eerste plaats waar men Sint Donatus vereert. De paters Kapucijnen zorgen in 1779 voor een relikwie en in hetzelfde jaar wordt ook een broederschap opgericht.

Bij indult (pauselijke vergunning) van 4 maart 1785 verleent paus Pius VI een volle aflaat aan degenen die op de tweede zondag van juli een bedevaart naar Reek houden.

Een groots feest

Het Sint-Donatusfeest in Reek is in het tweede weekeinde in juli en wordt aan het begin van de twintigste eeuw op grootse wijze gevierd, zo weet Antoon de Haan (geboren in 1896) zich te herinneren. “De inwoners zorgden ervoor dat de tuinen er netjes bij lagen en dat de heggen keurig geknipt waren. Vóór het lof van drie uur op de zaterdag behoorde alles er piekfijn uit te zien”. De zondag is de eigenlijke feestdag.

De heilige missen en het lof trekken zoveel bedevaartgangers dat de kerk uitpuilt. In de kraampjes bij de kerk is van alles te koop: zuurstokken, speelgoed en meer. Bijzonder populair is de kraam van Dora Klep uit Uden. Dora verkoopt kersen, popkes, rozenkransen en beeldjes.

In de jaren dertig van de twintigste eeuw is er volgens de correspondent van de Graafsche Courant sprake van grote veranderingen in de wijze waarop het Donatusfeest gevierd wordt. De boosdoener is de motorisatie, schrijft hij in de krant van 11 juli 1936. ‘Enorme autobussen, luxe auto’s en rijwielen slokken de bedevaartgangers bij het uitgaan van de kerk op en brengen ze in een oogwenk naar huis.’

In de kraampjes bij de kerk is van alles te koop

“Hij heeft zich nog niet laten gelden”, hoor ik Bep van Haren-Zegers mompelen als ze in 1993 op weg is naar de kerk ter gelegenheid van het feest van Sint Donatus. Ze doelt daarmee op het feit dat de beschermheilige tegen onweer, noodweer, natuurrampen en milieuvervuiling nog geen donderklappen uitgedeeld heeft als waarschuwing dat het zijn jaarlijkse feestdag is. Maar nog vóór het lof van drie uur ’s middags zullen de eerste bliksemschichten door de lucht schieten. De relikwie en het beeld van de Romeinse martelaar zijn omgeven door fraaie bloemenkransen en ze baden in een zee van kaarslicht.

In 2002 besluit ik de Donatusviering niet geheel aan mij voorbij te laten gaan, zoals in de voorafgaande jaren. De keuze valt op het lof van 15.00 uur. Het aantal aanwezigen valt mij honderd procent mee. Ik tel ongeveer 100 mensen.

▲ *Pastoor Jacques Grubben met de monstrans met daarin de relikwie van Donatus op weg naar de kerk.*

De laatste viering

12 juli 2026. Nog eenmaal draagt pastoor Grubben de monstrans met de relikwie van Donatus naar en door de kerk en nog eenmaal kunnen mensen een waxinelichtje opsteken bij het beeld van de heilige. Voor het laatst klinkt ook het lied van Donatus, gezongen door het Donatuskoor. Ongeveer 100 mensen wonen de plechtigheid bij. Het is een waardig afscheid, maar anderzijds is Reek in 2026 weer een beetje minder het Rijke Roomse Reek geworden.

Ton Cruijssen uit Reek is oud-leraar aan Gymnasium Bernrode in Heeswijk-Dinther. Hij is actief voor de heemkundekring Schaijk-Reek en heeft in de loop van de jaren heel veel onderzoek gedaan naar en gepubliceerd over zijn geboortedorp. De foto's bij dit artikel zijn door hem gemaakt.

Kinderen ontdekken erfgoed van eigen dorp

door Lucy Bias-Strijk

Hoe zorg je ervoor dat erfgoed ook voor een nieuwe generatie betekenis krijgt? Die vraag stond centraal toen Heemkundekring Des Graven Moer plannen maakte voor een bijzonder project voor de jeugd van 's Gravenmoer.

Dankzij een bijdrage van Rabobank De Langstraat via de actie Rabo JongerenSupport kunnen komend schooljaar ruim 200 leerlingen van basisschool De Wegwijzer en OBS De Springplank via de heemkundekring kennismaken met de geschiedenis, verhalen en tradities van hun eigen dorp. Des Graven Moer vindt het belangrijk dat kinderen niet alleen horen over erfgoed, maar het ook zelf kunnen ervaren. Daarom ontwikkelde de kring samen met Corrie Verharen, Truus Ekkel en Jannemieke Verhagen een afwisselend programma vol ontdekking, ontmoeting en beleving.

◀ *Het voormalige gemeentehuis van 's Gravenmoer aan de Hoofdstraat. (foto Ad Kerst/ heemkundekring Des Graven Moer)*

Heemkundekring Des Graven Moer brengt geschiedenis tot leven voor ruim 200 basisschoolleerlingen

De aftrap was op vrijdag 11 september met een speurtocht door natuurgebied 't Bieslant en door het dorp. Leerlingen uit groep 7 en 8 op zoek naar bijzondere plekken, lossen opdrachten op en ontdekken onderweg meer over de geschiedenis van hun leefomgeving.

Gebruiken en tradities

Erfgoed gaat natuurlijk over monumenten, gebouwen en historische voorwerpen. Maar minstens zo belangrijk zijn de verhalen, gebruiken en tradities die daarbij horen. Juist die combinatie willen we aan kinderen laten zien. Tijdens het schooljaar verzorgen vrijwilligers van de heemkundekring lessen en activiteiten rond thema's als *Hoe werkt het?*, *Wanneer was dat?*, *Waar is dat?* en *Alles wat groeit en bloeit*. Kinderen maken kennis met oude voorwerpen, ontdekken waarvoor die werden gebruikt en leren meer over de geschiedenis van hun dorp.

Een bijzonder onderdeel van het project zijn de workshops van oud-kapitein Ko Baden. Hij laat kinderen kennismaken met de wereld van de scheepvaart, leert hen hoe een kompas werkt en hoe schippers vroeger navigeerden. Natuurlijk mogen de leerlingen ook zelf aan de slag met scheepsknoppen. Daarnaast toont hij verschillende schaalmodellen van historische schepen, waaronder een geubel, tjalk en beer-aak. Zelfs een model van de beroemde Groene Draeck behoort tot zijn collectie.

Voor de bovenbouw ontwikkelde Jannemieke Verhagen het educatieve spel *Expeditie 's Gravenmoer*. Via opdrachten en quizvragen ontdekken leerlingen meer over de geschiedenis, natuur, sport en bijzondere plekken van het dorp. Voor de jongste leerlingen werkt de heemkundekring aan een memoryspel met foto's van historische gebouwen en locaties uit 's Gravenmoer. ▶

🏠 't Bieslant, onderdeel van het Slagenlandschap van 's Gravenmoer.
(foto Ad Kerst/heemkundekring Des Graven Moer)

Toekomst

Het project sluit mooi aan bij de komst van het nieuwe Kindcentrum, waar beide basisscholen en de kinderopvang straks samen verdergaan. Het ontwerp van het gebouw verwijst naar het karakteristieke Slagenlandschap van 's Gravenmoer en laat zien dat erfgoed niet alleen over het verleden gaat, maar ook een plek heeft in de toekomst.

Heemkundekring Des Graven Moer hoopt dat dit project kinderen nieuwsgierig maakt naar de verhalen van hun eigen omgeving. Want wie zijn eigen geschiedenis kent, kijkt vaak met andere ogen naar de wereld om zich heen.

Lucy Bias-Strijk, is secretaris van heemkundekring Des Graven Moer.

Pop-up museum van 12-jarige Benjamin

🏠 Benjamin
Barendregt op zijn
tentoonstelling.
(foto Oisterwijk In
Beeld)

door Anton van Dorp

Soms popt erfgoed op bijzondere plaatsen op. Zo was dat van 28 juli tot en met 1 augustus jl. in het Lezerscafé van cultureel centrum Tiliander in Oisterwijk. De 12-jarige Benjamin Barendregt uit Oisterwijk toonde er zijn Wereldoorlog II collectie.

Benjamin had al vroeg belangstelling voor geschiedenis. Vooral de Tweede Wereldoorlog fascineert hem. Hij ging voorwerpen en militaria uit die tijd verzamelen en verdiepte zich in de achtergrond daarvan door informatie te zoeken op YouTube, in boeken, musea en ruilbeurzen en contacten te leggen met personen die zich al meer verdiept hadden in de Tweede Wereldoorlog.

Hij merkte dat de mensen in Oisterwijk eigenlijk maar weinig wisten over de Tweede Wereldoorlog. Om daar verandering in te brengen kwam hij op het idee daarover een laagdrempelige tentoonstelling in te richten met originele voorwerpen uit zijn verzameling. De jeugdige Benjamin kon zo die geschiedenis tastbaar maken en er verhalen erover vertellen. “Ik vind het belangrijk dat de verhalen van de soldaten aan het front verteld worden omdat zij veel van zichzelf hebben gegeven en niet vergeten mogen worden.” Ook op school heeft hij er al eens een spreekbeurt over gehouden.

Uitgebreide collectie

Zijn collectie omvat onder meer helmen, uniformen, hulzen, documenten en foto's, met als pronkstukken een Duitse helm uit 1940 en een Amerikaans legerdoktersuniform. Bijzonder is ook de helm die ooit in zijn woonplaats op De Lind is gevonden. Het meeste komt uit zijn eigen verzameling, maar ook uit de collectie van Heemkundekring De Kleine Meijerij waren enkele voorwerpen te zien. Daaronder het originele restant van een granaat als stille getuige van de beschieting van een Duitse munitietrein die in september 1944 aanwezig was op het Oisterwijks spoorwegemplacement en na geallieerde beschietingen ontplofte.

Er was veel te zien op de pop-up-expositie.
(foto Karin van den Heuvel)

De expositie is door Benjamin helemaal zelf voorbereid en ingericht. Tijdens de openingstijden was hij zelf aanwezig om uitleg te geven en vragen te beantwoorden over de uitgestalde objecten. Ruim 200 jongere en oudere bezoekers bezochten de expositie die geopend werd door wethouder Dion Dankers. Diverse bezoekers waren zo enthousiast over zijn passie dat zij hem voorwerpen schonken ter uitbreiding van zijn verzameling of meer informatie verschaften over tentoongestelde voorwerpen. Benjamin was er erg blij mee.

Droom

Benjamin hoopt dat zijn collectie mag groeien en er een permanentere expositiemogelijkheid komt. “Een plek waar jong en oud samen kunnen leren over het verleden. Niet alleen grote gebeurtenissen maar ook diepgaande verhalen die er toe doen. Het gaat over keuzes, vrijheid, en waarom die ook vandaag nog tellen.” Wie weet kan er in samenwerking met andere lokale erfgoedliefhebbers en -organisaties ooit een plek gerealiseerd worden waar de Oisterwijkse geschiedenis zich permanent kan presenteren. Benjamin zou er graag willen werken.

Wie meer wil weten scan de QR-code:

Anton van Dorp is vicevoorzitter
van Heemkundekring De Kleine Meijerij

De volgende Koerier

De volgende Koerier van Brabants Heem verschijnt in december 2026.

Hebt u kopij voor dat nummer of onderwerpen voor de agenda, stuur die dan vóór **maandag 16 november 2026** naar tjeuvaras@brabantsheem.nl

Foto's en illustraties graag minimaal 2 MB groot in JPEG-formaat, los en dus niet in een tekstbestand geplaatst.

Indien van toepassing plaatsen we de teksten ook op de website van Brabants Heem, www.brabantsheem.nl en op www.facebook.com/brabantsheem

Molenaarsambacht in Oirschot: levend erfgoed

Met een schoepenrad wordt een as in beweging gezet. Via allerlei assen en spillen met wielen worden de werktuigen in de molen aangedreven.

door Ineke Strouken

Bijzondere waardering voor het molenaarsambacht in Oirschot. Het ambacht van de molenaars van molen De Korenaar en de Spoordonkse watermolen is officieel opgenomen in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Oirschot. Daarmee krijgt een eeuwenoud ambacht een lokale verankering, naast de bestaande nationale en internationale erkenning.

Het is een belangrijk moment voor de molenaars, maar ook voor de gemeente Oirschot: een molen is immers pas echt levend erfgoed als er mensen zijn die weten hoe je hem laat draaien, onderhoudt en de kennis over het vak doorgeeft. Het is het eerste voorbeeld van immaterieel erfgoed dat zowel op de UNESCO lijst van Immaterieel Erfgoed, als op de Nederlandse inventaris staat en nu ook lokaal is opgenomen in de Oirschotse inventaris.

Onderscheid

Immaterieel erfgoed bestaat uit tradities, kennis, vaardigheden, rituelen en gebruiken die van generatie op generatie worden doorgegeven. Het onderscheid met monumenten en andere vormen van materieel erfgoed is wezenlijk. Een monument kan worden gerestaureerd en vervolgens als het ware worden bewaard voor de toekomst. Bij immaterieel erfgoed werkt dat anders. Het moet worden beoefend en doorgegeven om te kunnen blijven bestaan.

Daarom spreken we in Nederland liever over het *borgen* van immaterieel erfgoed dan over het beschermen ervan. De mensen die een traditie dragen, bepalen zelf hoe zij die toekomst willen geven. Het erfgoed blijft daardoor in beweging en kan zich aanpassen aan veranderende omstandigheden.

Het molenaarsambacht is daarvan een treffend voorbeeld. Het gaat niet alleen om een historische molen, maar vooral om de kennis en vaardigheden waarmee die molen wordt bediend, onderhouden en draaiend gehouden. Het vak van molenaar is een combinatie van kennis van molentechniek, weer, veiligheid en onderhoud. Molenaars zorgen ervoor dat molens kunnen malen, zagen, pompen of olie slaan.

Het ambacht werd in Nederland in 2013 opgenomen in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. In 2017 volgde de internationale erkenning door UNESCO: het *Craft of the miller operating windmills and watermills* werd opgenomen op de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid.

Verandering

Molens zijn eeuwenlang onmisbaar geweest voor de Nederlandse samenleving. De eerste watermolens waren al vóór 1200 in gebruik. Rond 1200 verschenen de eerste windmolens voor het malen van graan. Vanaf de vijftiende eeuw werden windmolens ook ingezet voor de bemaling van polders. In de negentiende eeuw bereikte het Nederlandse molenbestand zijn hoogtepunt: er waren toen meer dan 9000 molens.

De industrialisatie bracht daar verandering in. Stoommachines en later elektromotoren namen veel van het werk over. Molens werden economisch minder belangrijk en veel molens verdwenen of kwamen stil te staan. Daarmee dreigde ook het vak van molenaar te verdwijnen.

► Molenaar zijn op een korenmolen vergt ook veel kennis van de verschillende granen.

Dat het molenaarsambacht vandaag nog bestaat, is dan ook niet vanzelfsprekend. Nederland telt nog maar enkele tientallen beroepsmolenaars, terwijl ruim duizend vrijwillige molenaars de molens draaiend houden. De opleiding tot vrijwillig molenaar heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het voortbestaan van het vak.

Klimaatverandering

De molenaar van vandaag werkt bovendien in een wereld die sterk veranderd is. Een windmolen is afhankelijk van een vrije windvang. Bomen, woningen, bedrijfspanden en infrastructuur kunnen de wind beïnvloeden. Tegelijkertijd zorgen klimaatverandering en extremer weer voor nieuwe uitdagingen. Lange periodes met weinig wind kunnen het draaien beperken, terwijl storm en bliksem juist schade kunnen veroorzaken.

Voor een watermolen zijn de gevolgen van klimaatverandering minstens zo direct voelbaar. Droogte kan ervoor zorgen dat er onvoldoende water beschikbaar is om de molen te laten draaien. Extreme regenval kan juist leiden tot hoge waterstanden en gevaarlijke situaties. Ook natuurontwikkeling, vismigratie en veranderend waterbeheer kunnen invloed hebben op de manier waarop de molen en de waterloop functioneren.

Daarmee is het molenaarsambacht niet alleen een historisch vak, maar ook een ambacht dat voortdurend moet inspelen op de actualiteit. De molenaar staat letterlijk met één been in het verleden en één been in de toekomst.

Werken aan de toekomst

De opname van het molenaarsambacht in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Oirschot is daarom geen eindpunt. Het is vooral een aansporing om de traditie actief te blijven beoefenen en door te geven.

De Oirschotse molenaars hebben daarvoor concrete plannen opgesteld. Bij De Korenaar gaat het onder meer om restauratie, historisch onderzoek, het ontvangen van bezoekers, het vergroten van de bewustwording rond het ambacht en het openstellen van de molen voor stages, cursussen, bijeenkomsten en examens. Ook wordt gewerkt aan een toekomst waarin de molen zoveel mogelijk zelfvoorzienend kan worden.

Bij de Spoordonkse watermolen ligt de nadruk onder meer op het draaiend houden van de molen, het onderhouden van het waterwerk, het doorgeven van kennis binnen de familie, het malen van graan en het toegankelijk maken van de molen voor bezoekers. Ook het ordenen en digitaliseren van het familiearchief en het vastleggen van de verhalen van vader Emile van Esch staan op de agenda. ►

Dat sluit nauw aan bij de manier waarop UNESCO naar immaterieel erfgoed kijkt. Bij de internationale erkenning van het molenaarsambacht benadrukte UNESCO niet alleen de kennis en vaardigheden die nodig zijn om een molen te bedienen en te onderhouden, maar ook de rol van molenaars bij het doorgeven van de culturele geschiedenis van het ambacht.

De foto's bij dit artikel zijn gemaakt door Theo Cruyff.

Spoordonkse watermolen

Behalve een windmolen heeft Oirschot een heel ander type molen: de Spoordonkse watermolen. Die behoort tot de oudste watermolens van Nederland en wordt al in 1320 schriftelijk vermeld. Het is de meest westelijke watermolen in Nederland. De huidige stenen molen dateert uit 1868 en is een Rijksmonument.

De Spoordonkse watermolen is een onderslagmolen. Het water van de Beerze stroomt onder het rad door en duwt tegen de schoepen, waardoor het rad gaat draaien. Via het molenwerk wordt de kracht van het water vervolgens

overgebracht op de maalinstallatie. Wat een windmolenaar doet met wind, doet de watermolenaar in zekere zin met water: voortdurend beoordelen hoe de natuurlijke kracht het beste en veiligste kan worden benut.

Daarvoor is specifieke kennis nodig van hydrologie, waterstanden, waterstromen en het verval. De molenaar moet weten hoe de stuw en de schuiven moeten worden bediend en hoe het waterpeil kan worden gereguleerd. Ook historische molen- en stuwrechten spelen een rol. De huidige molenaars Emile en Gijs van Esch zetten de traditie van vader op zoon voort.

De Korenaar

Oirschot heeft met molen De Korenaar een prachtig voorbeeld van levend molenerfgoed. De Korenaar is een ronde stenen stellingmolen uit 1857 en heeft de status van Rijksmonument. Een stellingmolen is een hoge molen met rondom een houten balustrade. Vanaf de stelling kan de molenaar de zeilen op de wieken aanbrengen, de molen op de wind zetten en de vang bedienen. Het type stellingmolen ontstond juist omdat molens in een bebouwde omgeving voldoende hoogte nodig hadden om wind te kunnen vangen.

De geschiedenis van De Korenaar laat bovendien zien hoe kennis wordt doorgegeven. De familie Verbruggen kocht de molen in 1953. Molenaar Wim Verbruggen draaide de molen tot 1999 beroepsmatig en restaureerde hem in de jaren zeventig. De kennis werd vervolgens doorgegeven aan zijn kleinzoon Maikel Aarts, de huidige molenaar.

Een korenmolenaar moet over een uitzonderlijk breed kennisgebied beschikken. Hij moet windrichting en windsnelheid kunnen inschatten en kunnen beoordelen wanneer de molen veilig kan draaien. Op basis van het weer bepaalt hij hoeveel zeil op de wieken nodig is. Door de kap met de wieken naar de wind te draaien – het zogenaamde kruien – wordt de molen optimaal op de wind gezet.

Daarnaast moet de molenaar de ingewikkelde techniek van de molen begrijpen. Wieken, bovenas, tandwielen, koningsspil en maalstenen moeten samenwerken. Kleine storingen moeten kunnen worden verholpen en slijtage moet tijdig worden herkend. Ook het scherpen van de maalstenen, het zogenaamde billen, vraagt specialistische kennis.

Daar komt kennis van graan bij. Tarwe, rogge, gerst en spelt gedragen zich tijdens het malen niet hetzelfde. De afstand tussen de maalstenen moet nauwkeurig worden ingesteld. Te weinig afstand kan leiden tot oververhitting of beschadiging van het meel, te veel afstand geeft een onvoldoende maalresultaat.

Nieuw bezoekerscentrum erevelden Bergen op Zoom

door Bas Augustijn

Leerlingen van klas zeven van basisschool De Kreek uit Bergen op Zoom waren in mei de eerste bezoekers van het nieuwe bezoekerscentrum van de twee militaire erevelden aan de Ruytershoveweg in Bergen op Zoom. Het was toen nog niet de officiële opening. Dat gebeurt begin oktober.

De bouw van het nieuwe bezoekerscentrum heeft ongeveer een jaar geduurd. De bouwkosten bedragen 2,4 miljoen. Op 16 april 2025 gaf burgemeester Margo Mulder van Bergen op Zoom het startsein voor de bouw met de woorden: 'Het gevoel dat vrijheid extreem kwetsbaar is, neemt in rap tempo toe. 'Met nadruk stelt de stichting dat het centrum geen museum is, maar wel een herdenkings- en ontmoetingsplek. Een plaats om te herdenken wat er tijdens de bevrijding van Zuidwest-Nederland is gebeurd. Dat mag volgens de stichting niet worden vergeten.

Educatie

Het nieuwe gebouw loopt vanaf de ingang met twee lange gebogen wanden uiteen. De ene wand geeft uitzicht op de Britse begraafplaats, de andere wand kijkt uit op de Canadese begraafplaats.

Het nieuwe centrum verwelkomt uiteraard de familieleden van de gesneuvelde militairen die hier begraven liggen, veteranen en andere belangstellenden. Maar ook mikt de stichting op de komst van jongeren.

📍 Een overzicht uit 2010 van de Canadese begraafplaats in Bergen op Zoom. (foto Hans Augustijn)

Daarom krijgt educatie, met daarbij de nadruk op het confronteren van jongeren met de waarden van vrede en veiligheid, veel aandacht. Daarbij gaat het met name om leerlingen van de laatste klassen van de basisscholen en de eerste klassen van het voortgezet onderwijs. Voor hen zijn er in samenwerking met regionale onderwijsinstellingen lesbrieven gemaakt ter voorbereiding van het bezoek aan het centrum. Ook kunnen ze buiten het centrum meedoen aan educatieve rondwandelingen over de begraafplaatsen.

Op 19 mei bleek dat de leerlingen van basisschool De Kreek danig onder de indruk waren van wat zich bij de bevrijding van hun streek in 1944 allemaal heeft afgespeeld. Een gevoel dat door Giel Janssen, voorzitter van de stichting, werd benadrukt met: 'Jullie vrijheid is te danken aan de mannen die hier zijn begraven.'

In het bezoekerscentrum is veel informatie te vinden over de bevrijding van Zuidwest-Nederland in 1944. Veel over de Slag om de Schelde en de Slag bij Woensdrecht als onderdeel daarvan. Die gevechten waren voor de geallieerden belangrijk om via de Westerschelde de haven van Antwerpen te kunnen gebruiken voor de aanvoer van manschappen en materieel. De aanvoerlijnen vanuit de Franse havens waren te lang geworden.

Confrontatie

De informatie, onder andere aan de hand van audiovisuele presentaties, is gericht op vragen als: Wat is er toen gebeurd? Waar is gevochten? Waar in de regio Bergen op Zoom zijn nog tastbare herinneringen aan deze gevechten te vinden, zoals bijvoorbeeld in Woensdrecht en Steenbergse?

In het nieuwe centrum gaat het niet alleen om het verstrekken van informatie. Bezoekers worden er aan het denken gezet over de waarde van vrede en veiligheid. Bijvoorbeeld door confronterende vragen als: Zou jij in een ander land willen vechten voor de vrijheid van anderen? En meer gericht op de actualiteit: Je ziet op straat dat iemand wordt lastiggevallen. Grijp je in, met het risico gewond te raken? Of hou je je afzijdig?

Faces to Graves

Het centrum heeft een aantal zalen die in elkaar overlopen. In een ervan gaat het om verhalen over gesneuvelde militairen die in Bergen op Zoom zijn begraven. In het kader van het project Faces to Graves wordt getracht door het achterhalen van persoonlijke gegevens die soldaten 'een gezicht' te geven. Scholieren zijn bij dit project betrokken. Verder kunnen bezoekers in het centrum luisteren naar opnamen van veteranen die vertellen over de militaire missies van vroeger en nu en wat de soldaat zelf daarbij beleeft. Het gebouw kent ook een stilteplek. Een ronde ruimte die uitnodigt tot herdenking, bezinning en reflectie. Bezoekers kunnen, als ze dat willen, hier een boodschap achterlaten. ■

◀ Giel Janssen, voorzitter van de stichting bij de informatiewand in het bezoekerscentrum.

▶ Art impression van het nieuwe bezoekerscentrum van het architectenbureau Grassodenrider uit Bergen op Zoom. Duidelijk is dat vanuit de ingang twee wanden uiteenlopen.

CWGC beheert erevelden in ruim 150 landen

Op de Britse militaire begraafplaats (Commonwealth War Cemetery) liggen nu 1296 militairen begraven. De meesten komen uit Groot-Brittannië, maar ook uit Canada, Nieuw-Zeeland, Polen, Australië, België, Zuid-Afrika, Tsjechië en er ligt ook een Amerikaan. Op deze begraafplaats zijn veel militairen begraven die boven Nederland om het leven kwamen bij luchtoperaties en in de strijd om Walcheren.

Op het Canadese War Cemetery zijn 1118 militairen begraven. Veruit de meesten uit Canada. Verder uit Groot-Brittannië, Nieuw-Zeeland, Australië en zelfs een Nederlander. Het gaat om een Nederlandse piloot, toen in Britse dienst. De meesten van deze militairen kwamen om bij de bevrijding van Zuidwest-Nederland, zoals bij de Slag om de Schelde en de Slag om Woensdrecht.

De Britse en Canadese erevelden in Bergen op Zoom worden beheerd door de organisatie Commonwealth War Graves Commission (CWGC). Het CWGC is een samenwerkingsverband van zes landen: het Verenigd Koninkrijk, Canada, Nieuw-Zeeland, Australië, Zuid-Afrika en India. De organisatie beheert in meer dan 150 landen 1,7 miljoen oorlogsgraven in 23.000 plaatsen. De grootste erevelden liggen in Duitsland (7671 graven) en in Egypte (7388 graven).

Voor de Amerikaanse gesneuvelde militairen bestaat er in Nederland maar één groot ereveld, namelijk dat in Margraten. Hier zijn 8288 militairen begraven. Amerika doet niet mee aan de CWGC. Voor de Amerikaanse erevelden zorgt de American Battle Monuments Commission (ABMC).

Van lokaal erfgoed naar de klas

Hoe historische bronnen meer betekenis krijgen voor leerlingen

door Rolf Vonk

Brabant zit vol verhalen. In archieven, heemkundekringen, musea en erfgoedlocaties liggen duizenden historische bronnen die iets vertellen over het leven van vroeger. Toch vinden veel van deze bronnen hun weg naar het voortgezet onderwijs niet. Een onderzoek door studenten van Fontys Lerarenopleiding Tilburg in opdracht van Erfgoed Brabant bracht in kaart hoe dat komt en vooral: wat nodig is om daar verandering in te brengen.

► *Studenten van Fontys Lerarenopleiding Tilburg verkennen historische Brabantse bronnen in het project Bronnen in de klas. (foto Koos Sikkema)*

Erfgoedvrijwilligers beschikken vaak over een indrukwekkende kennis van de lokale geschiedenis. Ze beheren collecties, doen onderzoek en weten als geen ander welke verhalen schuilgaan achter foto's, documenten, gebouwen en voorwerpen. Toch blijkt dat deze rijke bron van kennis nog maar beperkt wordt gebruikt in het voortgezet onderwijs.

Daarom onderzochten de studenten voor Erfgoed Brabant hoe erfgoedvrijwilligers beter ondersteund kunnen worden bij het selecteren, duiden en beschrijven van historische bronnen voor gebruik in de klas. De centrale vraag luidde: hoe kunnen lokale historische bronnen zo worden aangeboden dat ze aansluiten bij de behoeften van docenten en leerlingen?

Geschiedenis tastbaar

Uit het onderzoek blijkt dat zowel docenten als erfgoedprofessionals grote waarde hechten aan het gebruik van authentieke historische bronnen. Vooral lokale bronnen blijken een krachtig middel om geschiedenis dichterbij leerlingen te brengen. Wanneer een bron gaat over een straat die leerlingen kennen, een gebouw waar ze dagelijks langs fietsen of een gebeurtenis uit hun eigen omgeving, ontstaat meer betrokkenheid en nieuwsgierigheid.

Lokale bronnen helpen leerlingen bovendien om historisch te denken. Ze leren niet alleen wat er vroeger gebeurde, maar ook hoe historici tot hun conclusies komen. Door bronnen kritisch te bekijken, verschillende perspectieven te vergelijken en context te onderzoeken ontwikkelen zij historische denkvaardigheden. ►

“Geschiedenis in je eigen straat”

Een docent uit het voortgezet onderwijs vertelde tijdens het onderzoek hoe krachtig lokale bronnen kunnen zijn. Volgens hem spreekt een foto van een bekende straat, een gebouw uit de buurt of een krantenartikel over de eigen wijk veel meer tot de verbeelding dan een algemene bron uit een lesmethode. Leerlingen raken direct betrokken omdat ze een persoonlijke verbinding voelen met het onderwerp.

Het onderzoek laat zien dat het probleem niet zit in een gebrek aan historische bronnen. Integendeel: erfgoedorganisaties beschikken over een enorme hoeveelheid materiaal. De grootste uitdaging zit in de vertaalslag naar het onderwijs. Erfgoedvrijwilligers beschikken over veel historische expertise, maar hebben vaak minder kennis van het curriculum, de onderwijspraktijk en de manier waarop docenten bronnen gebruiken in de les. Andersom weten docenten niet altijd welke bronnen beschikbaar zijn of waar ze die kunnen vinden.

Daarnaast spelen praktische belemmeringen een rol:

- tijdsdruk binnen het onderwijs;
- bronnen die moeilijk vindbaar zijn;
- ingewikkeld taalgebruik of oude handschriften;
- ontbrekende contextinformatie;
- juridische vraagstukken zoals auteursrechten en privacy.

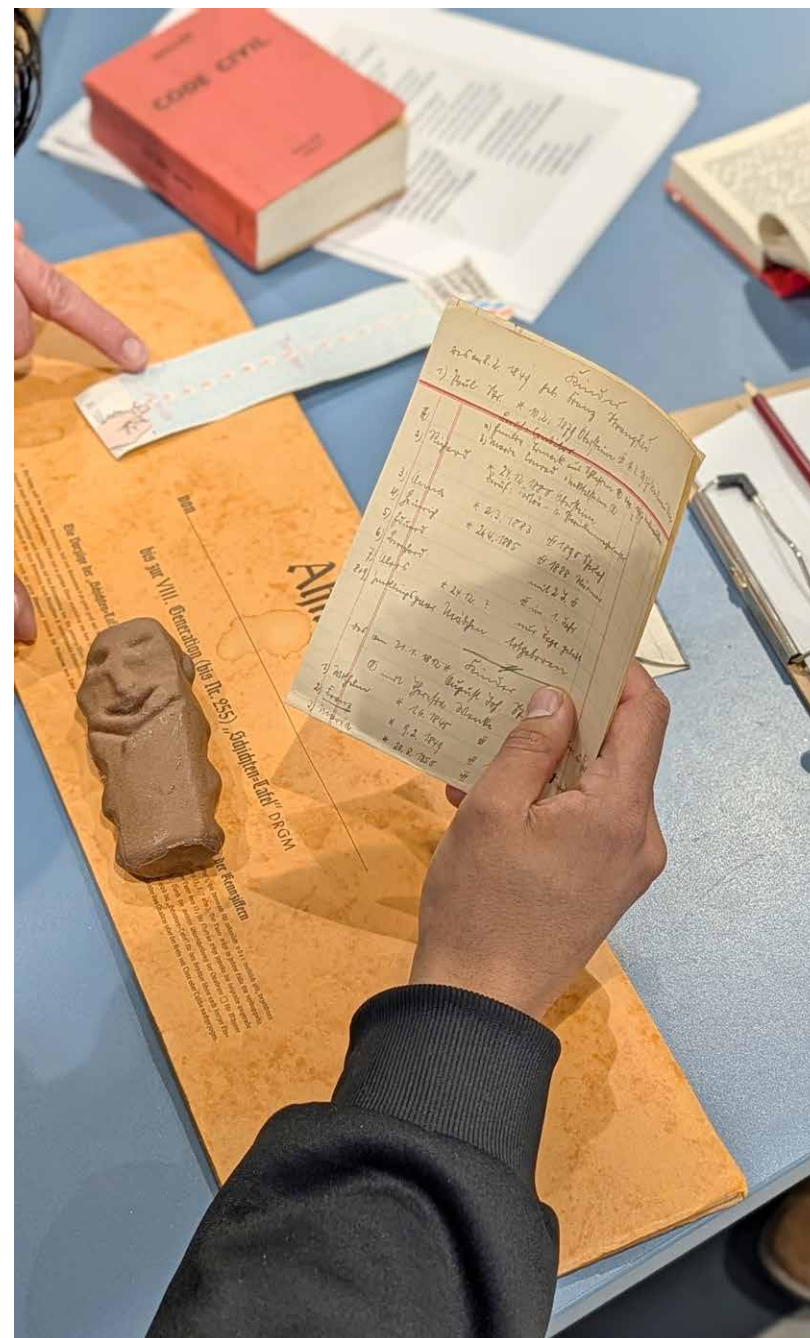
Handleiding

De belangrijkste conclusie van het onderzoek is dat er geen gebrek is aan historische kennis, maar aan ondersteuning bij het onderwijsgericht inzetten van die kennis. Daarom ontwikkelden de studenten van Fontys Lerarenopleiding Tilburg een praktische handleiding en een workshop voor erfgoedvrijwilligers. Hierin leren deelnemers hoe zij bronnen systematisch kunnen observeren, analyseren, contextualiseren en beschrijven. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor het OPVL-model, waarmee wordt gekeken naar de herkomst (Origin), het doel (Purpose), de waarde (Value) en de beperkingen (Limitation) van een bron. Het doel is niet om vrijwilligers op te leiden tot docent, maar om hun historische expertise beter te verbinden met de behoeften van het onderwijs.

“Leren met een object in je handen”

Een andere respondent beschreef een project waarin leerlingen archeologische vondsten uit de regio onderzochten. De leerlingen kregen voorwerpen uit de Tachtigjarige Oorlog in handen en moesten zelf ontdekken waarvoor ze werden gebruikt en wat ze over het verleden konden vertellen. De docent merkte op dat de betrokkenheid enorm toenam zodra leerlingen iets tastbaars konden onderzoeken. Geschiedenis werd ineens geen verhaal meer uit een boek, maar iets wat letterlijk vast te houden was.

Expertise beter
verbinden met
onderwijsbehoeften

► Lokale heemkundekringen beschikken over eindeloos veel bronnen die inzetbaar zijn voor het onderwijs. (foto Laurin Thoole)

De drie belangrijkste tips uit het onderzoek

1. Denk vanuit het onderwijs

Beschrijf een bron niet alleen historisch correct, maar ook vanuit de vraag: wat kunnen leerlingen hiervan leren? Koppel bronnen aan leerdoelen, historische vaardigheden en onderwijsniveau.

2. Voeg altijd context toe

Een bron wordt pas echt bruikbaar wanneer duidelijk is wie de maker was, wanneer de bron ontstond, waarom deze werd gemaakt en in welke historische context dat gebeurde.

3. Werk samen

De beste resultaten ontstaan wanneer erfgoedvrijwilligers, docenten en erfgoedprofessionals hun kennis combineren. Historische expertise en didactische expertise vullen elkaar aan.

Een brug tussen erfgoed en onderwijs

Het onderzoek laat zien dat erfgoedvrijwilligers een belangrijke rol kunnen spelen in het geschiedenisonderwijs. Hun kennis van lokale geschiedenis, hun toegang tot unieke bronnen en hun betrokkenheid bij erfgoed maken hen waardevolle partners voor scholen. Met de juiste ondersteuning kunnen zij helpen om geschiedenis betekenisvoller, tastbaarder en dichterbij de leefwereld van leerlingen te brengen. Dat is niet alleen winst voor het onderwijs, maar ook voor het behoud en de toekomst van het Brabantse erfgoed.

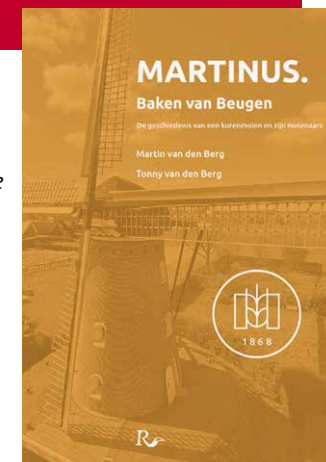
Het onderzoek 'Bronnen in de klas: Hoe Erfgoed Brabant erfgoedvrijwilligers kan ondersteunen bij het onderwijsgericht inzetten van historische bronnen' werd uitgevoerd door Marjolein Weststrate en Bart van Tour in opdracht van Erfgoed Brabant. Op de website erfgoedbrabantacademie.nl is gratis de praktische handleiding 'Werken met bronnen. Hoe doe ik dat?' te vinden, een gids voor erfgoedmedewerkers en vrijwilligers om bronnen te selecteren, analyseren, beschrijven en bruikbaar te maken voor het voortgezet onderwijs.

Dit onderzoek sluit tevens aan bij de landelijke database 'Bronnen in de klas' van VGN Kleio: www.vgnkleio.nl/bronnen waarin ook lokale Brabantse bronnen zijn opgenomen.

Geschiedenis dichterbij de leefwereld van de leerlingen brengen

Martinus. Baken van Beugen

De windmolen van het Oost-Brabantse Beugen staat al sinds 1868 dapper te draaien. Terwijl in de nadagen van de oorlog veel molens in de dorpen langs de Maas ten prooi vielen aan de beschietingen tussen Duitsers en geallieerden, bleef de 'Martinus' ongedeerd. De geschiedenis van de molen wordt beschreven in het boek 'Martinus. Baken van Beugen'.

Het zijn twee molenaarsgeslachten geweest, de families Heijs en Van den Berg, die de molen draaiende hebben gehouden. Na de oorlog dreigde weliswaar afbraak, maar dat werd voorkomen en tegenwoordig zijn het vrijwillige molenaars die de molen bedienen.

Het boek brengt de molenaars tot leven

Twee nazaten van de molenfamilie Van den Berg vonden het hoog tijd om de geschiedenis van de Beugense molen op papier te zetten. In het onlangs verschenen kloekke boek 'Martinus. Baken van Beugen', vertellen ze niet alleen de geschiedenis van de molen, maar brengen ook de molenaars tot leven die op de molen dienst hebben gedaan. Ook het verhaal van eerdere en andere Beugense molens wordt verteld. Het boek is rijk geïllustreerd.

Martinus. Baken van Beugen. Martin van den Berg en Tonny van den Berg. ISBN 9789492797209, 208 blz. Prijs 25,00 euro (excl verzendkosten). Verkrijgbaar via de website van Uitgeverij Reijnders, Boxmeer: www.uitgeverijreijnders.nl

Ondergedoken in Maarheeze en Soerendonk

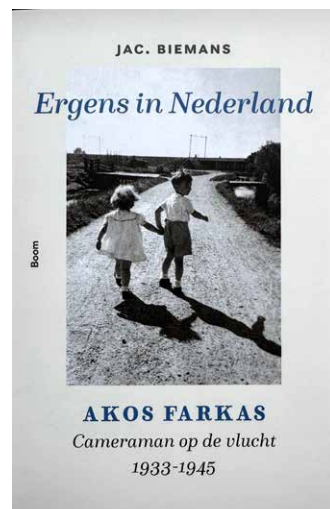
Een gesprek met een van de laatst levende verzetsmensen zette historicus Jac. Biemans uit Maarheeze op het spoor van een joods gezin dat in de Tweede Wereldoorlog in zijn geboortedorp zat ondergedoken en daarna in Soerendonk verbleef. In 2017 slaagde hij erin de kinderen van het gezin in de Verenigde Staten terug te vinden. Vanaf die tijd werkte hij aan een boek over de hoofdpersoon van dit gezin, cameraman Akos Farkas. Onder de titel 'Ergens in Nederland' is dat in juli gepresenteerd.

Cameraman Akos Farkas: een vergeten pionier van de Nederlandse geluidsfilm

Begin jaren dertig ontvlucht cameraman Akos Farkas het opkomende naziregime in Duitsland. Via Parijs belandt hij in Nederland, waar hij vol hoop en ambitie begint aan een nieuw avontuur. Hij speelt een cruciale rol in de geboorte van de Nederlandse geluidsfilm en werkt mee aan klassiekers als *Willem van Oranje*, *De Jantjes*, *Merijntje Gijzen's jeugd* en *Boeffje*.

Onderduik

Achter de schermen ontvouwt zich een wereld van artistieke ambitie en technische improvisatie, maar ook van geldzorgen en botsende karakters. Terwijl de filmkunst in Nederland vorm krijgt, groeit de dreiging in Europa. Voor Farkas eindigt dit in een dramatische gescheiden onderduik van zijn jonge gezin tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het gezin overleeft uiteindelijk de oorlog in onderduik in Maarheeze en verblijft later in Soerendonk.

Strijd om werk,
veiligheid en
waardigheid

Met *Ergens in Nederland* schetst Jac. Biemans een ontroerend portret van een vluchteling die buiten beeld een strijd voert om werk, veiligheid en waardigheid.

Op vrijdag 10 juli werd het boek in het Verzetsmuseum in Amsterdam ten doop gehouden en tijdens een indrukwekkende presentatie aangeboden aan de uit Amerika overgekomen enige nog levende zoon van de cameraman, de 87-jarige Loet Farkas.

Tijdens een emotioneel dankwoord, dat de zaal eveneens tot ontroering bracht, vertelde zijn dochter Michelle "Met dit boek heeft Jac. nieuw leven gegeven aan een geschiedenis die ontzettend belangrijk is, niet alleen voor ons gezin, maar voor ons allemaal."

Twee dagen later werd het boek in Maarheeze tijdens een bijeenkomst van Erfgoedvereniging De Baronie van Cranendonck aangeboden aan de burgemeester van Cranendonck, de heer Roland van Kessel.

Belangrijke
geschiedenis voor
ons allemaal

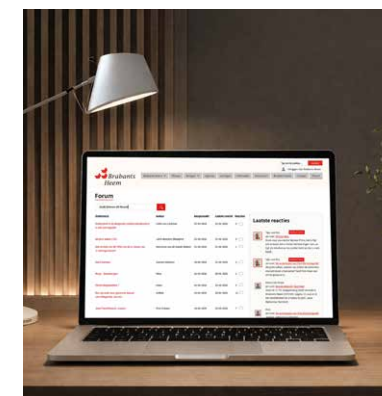
Het boek kost 22,90 euro en is verkrijgbaar via de boekhandel of wordt, zonder verzendkosten, opgestuurd via www.boom.nl.

Blijf op de hoogte

Op de website van Brabants Heem en op facebook is steeds het laatste nieuws te lezen. De website wordt up-to-date gehouden met nieuws, aankondigingen, verslagen, de agenda, informatie en meer. Via de website zijn mogelijkheden om met andere heemkundekring/erfgoedorganisaties ervaringen uit te wisselen.

www.brabantsheem.nl

www.facebook.com/brabantsheem

De Bredase koffermoord

Vijftig jaar geleden, op 1 augustus 1976, werd in Breda een koffer met het lijk van een jonge vrouw gevonden. Gert-Jan van den Bemd achterhaalde de geschiedenis en schreef daarover in De Bredase Koffermoord.

Van den Bemd was 12,5 jaar oud. De foto van de koffer op de voorpagina van de krant is hem altijd bijgebleven. Vorig jaar ontdekte hij dat de koffer werd gevonden in de Bouwerijstraat, achter een elektriciteitshuisje. In 1976 was daar een braakliggend terrein waar auto's werden geparkeerd. Later kwam er een moskee. In dat gebouw zitten inmiddels ateliers voor kunstenaars. De schrijver huurt daar ook een atelier.... de koffermoord kwam in één keer dichterbij.

Gert-Jan van den Bemd ging er over lezen, dook in archieven, rechtbankverslagen en het politiedossier, sprak politiemensen van toen, straatbewoners, een vriend van de dader, zijn advocaat, vriendinnen van het slachtoffer. Ze was een Marokkaans meisje, weggelopen uit een voorstad van Parijs, pas 13 jaar oud. Later bleek dat ze al eind februari was doodgestoken en vijf maanden in een kelder had gelegen, voordat de dader haar in een koffer op straat zette.

Op zaterdag 1 augustus - exact 50 jaar na de vondst van de koffer - is het boek 'De Bredase Koffermoord' gepresenteerd. ■

Het boek kost 19,90 euro en is verkrijgbaar bij de boekhandel en is ook online te koop.

De gevels van Heusden

door Hans van den Eeden

Wie Heusden-vesting bezoekt raakt onder de indruk van het monumentale karakter van het stadje. Bij de restauratie speelden tekeningen van stadsrestaurateur René van Boxtel een belangrijke rol. In 'De gevels van Heusden' wordt dat beschreven.

Het kleurrijke boekwerk van de hand van Hildo van Engen neemt de lezer naar een aspect van de restauratiegeschiedenis van Heusden. In het boek wordt de lezer bij de hand genomen en maakt kennis met tekeningen van Heusdense panden.

In de Tweede Wereldoorlog ontstond het plan om Nederlandse monumenten in de historische binnensteden in beeld en kaart te brengen. Deze 'Inventarisatie Nederlands Stedeschoon' zou uiteindelijk slechts in een handjevol plaatsen worden gerealiseerd. Daaronder was Heusden, waar vijftig straatwandtekeningen en meer dan honderdvijftig detailtekeningen werden gemaakt. Omdat Heusden zwaar beschadigd uit de oorlog kwam, bewezen deze tekeningen al snel daarna hun grote waarde. Vooral tijdens de grote restauratie in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw werden ze benut bij het saneren en herstellen van de openbare ruimte.

Tijdens de restauratie waren de tekeningen een grote bron van inspiratie voor stadsrestaurateur René van Boxtel. In de jaren 2001-2018 maakte hij nieuwe series straatwandtekeningen. Hij voorzag de eenvoudige met zwarte pen uitgevoerde straatwanden uit de oorlogsjaren van kleur. Daarnaast maakte hij een geheel nieuwe serie. Deze lieten zien hoe de Heusdense straten er aan het begin van de huidige eeuw uitzagen.

Het boek gaat in op de achtergronden van de 'Inventarisatie Nederlands Stedeschoon'. Verder op de bijzondere Heusdense resultaten van dit project. In het boek is ruime aandacht voor het werk van René van Boxtel. In het inspirerende boekwerk zijn deze kleurrijke straatwand-tekeningen te zien. Bijzonder is, dat zowel de oude als de nieuwe situatie is afgebeeld. ■

'De gevels van Heusden' is voor 34,95 euro verkrijgbaar bij www.picturespublishers.nl

Een bakje troost bij het afscheid

door Ineke Strouken

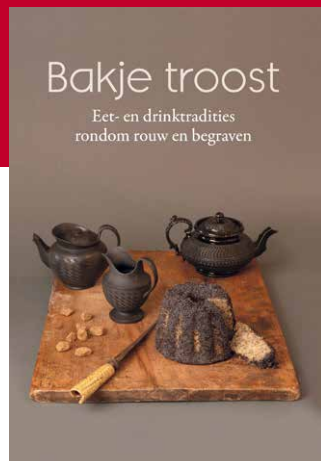
Wie in Brabant een uitvaart meemaakt, weet dat het afscheid niet ophoudt bij de laatste woorden aan het graf of de muziek in de kerk. Na afloop wordt er koffie geschonken, iets gegeten en vooral: er wordt nagepraat. Over de overledene, over vroeger, over mooie en soms ontroerende herinneringen.

Eten en drinken hebben bij het afscheid dan ook al eeuwenlang een belangrijke plaats. Het boek *Bakje troost* laat zien hoe die culinaire tradities met rouw en afscheid zijn verweven. De auteurs nemen de lezer mee langs oude gebruiken, rituelen en recepten. Sommige daarvan zijn verdwenen, andere blijken verrassend herkenbaar.

Bij rouwgerechten ging het niet alleen om de smaak. Veel voedingsmiddelen hadden een symbolische betekenis. De krakeling, met zijn achtvorm, en de ronde bol konden verwijzen naar de eeuwige kringloop van het leven. Andere ingrediënten hadden juist een directe relatie met rouw en dood. Zwarte krenten, pruimen en maanzaad verwezen naar de donkere kant van het bestaan. Zo werd voedsel een taal op zichzelf.

Dat rouw en eten bij elkaar horen, is overigens niet iets van de laatste honderd jaar. Historische bronnen laten zien dat begrafenismaaltijden vroeger behoorlijk uitbundig konden zijn. Een uitvaart was dus niet alleen een moment van verdriet. Het was ook een bijeenkomst van de gemeenschap. Familie, burens en vrienden kwamen samen, deelden het verdriet en aten en dronken met elkaar.

In wezen is er in vergelijking met het verleden weinig veranderd. Ook nu komen mensen na een uitvaart bij elkaar om samen te eten en te drinken. Alleen de vorm is anders geworden. Het traditionele kopje koffie met een plakje cake is op veel plaatsen verdwenen. Een glas wijn, bier of bubbels is er steeds vaker voor in de plaats gekomen. Soms wordt er een toast uitgebracht op het leven van de overledene.

Bakje troost is geschreven door Karen Groeneveld, Manon Henzen en Ineke Strouken. Het boek is voor 24,95 euro te koop in de boekhandel.

Kasteren door de eeuwen heen

door Hans van den Eeden

Het is belangrijk om onderzoek over regionale geschiedenis te delen. Dit blijkt uit het gedegen boekwerk 'Kasteren door de eeuwen heen'. Een zestal schrijvers heeft onder auspiciën van erfgoedvereniging Kèk Liemt boeiende verhalen over Kasteren op papier gezet.

Een schrijversgroep dook in de nationale en internationale archieven op zoek naar het verleden van Kasteren. Tijdens het onderzoek werd bevestigd, dat het een plaats is waar je niet om heen mag. Boeiend is, dat door de brede schrijversgroep verschillende invalshoeken zijn belicht. Wie het boek leest raakt onder de indruk van de samenhang en perspectieven. Boeiend zijn de beschrijvingen van een tiental verdwenen boerderijen. De samenhang geldt ook voor relaties over familie, de regio en op maatschappelijke gebied.

Als lezer raak je onder de indruk dat de auteurs niet over een nacht ijs zijn gegaan. Dat geldt ook voor de spanning tussen verschillende belangen en de gewenste cohesie van deze Brabantse regio. Het is een boek waarbij de redactie niet in de breedte, maar in de diepte is gedoken. Uit de uitgave blijkt ook het belang van de Dommel en de leembossen van de Geelders. Om maatschappelijke isolatie te voorkomen was ook het 'Duits lijntje' van belang. Hierbij speelden sociaaleconomische en culturele aspecten een belangrijke rol. Ook is er in het boek royale aandacht voor de rol van de bestuurlijke en industriële elite. Door gedichten van Jasper Mikkers en Jos van Ooijen heeft het boek een relativerende meerwaarde.

Het fraaie historische en actuele beeldmateriaal versterkt de toegankelijkheid van het boek. Ook de uitgebreide bronnenlijst nodigt belangstellenden uit om verder op zoek te gaan. Het is tevens een aanvulling op wat eerder over Kasteren is verschenen. Met zijn 352 pagina's is het geen boek om in een keer uit te lezen. Uit alles blijkt dat Kasteren een plek is om het heden vanuit historisch perspectief te koesteren.

De redactie van de uitgave bestaat uit: Désiré van Laarhoven, Martien van Asseldonk, Ger van den Oetelaar, Harrie Raaimakers, Wilbert Steenbakkers en Els Vissers. Kasteren door de eeuwen heen is voor 34,95 euro verkrijgbaar bij www.picturespublishers.nl

Onderscheidingen Brabants Heem

Amalia van Solms

Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan is Heemkundekring Amalia van Solms uit de tweelinggemeente Baarle-Hertog (België) en Baarle-Nassau (Nederland) onderscheiden met een Koninklijke Erepenning namens Koning Willem-Alexander.

Met meer dan 1.600 leden behoort de heemkundekring niet alleen tot de grootste verenigingen in haar soort, maar staat zij ook bekend om haar grote betrokkenheid en activiteiten. Door middel van lezingen, tentoonstellingen, publicaties, het ledentijdschrift Van Wirskaante en een uitgebreide digitale beeldbank maakt de vereniging de lokale geschiedenis toegankelijk en aantrekkelijk voor een breed publiek. Tijdens de viering van het gouden jubileum op zaterdag 6 juni in de Sint Remigiuskerk is de erepenning uitgereikt.

► Oud-voorzitter en erelid Ad Jacobs van Amalia van Solms (links), de huidige voorzitter Herman Janssen en rechts burgemeester De Hoon-Veelenturf.
(foto Gert Wijsman)

Boxtel

Tijdens de bijeenkomst ter gelegenheid van het 85-jarig bestaan van de Heemkundekring Boxtel heeft bestuurslid Wil van Pinxteren van Brabants Heem bij twee van de leden van deze kring, Frans van Susante en Gerard Buiks, de zilveren draaginsigne van Brabants Heem opgespeld.

Frans van Susante is lid van heemkunde Boxtel sinds 1951. Van die jaren is hij van 1980 tot 2013 penningmeester geweest. **Gerard Buiks** is ook sinds 1975 lid van Heemkunde Boxtel. Sinds 2001 (25 jaar) is hij bestuurslid waar hij de portefeuille monumentenzorg beheert en als juridisch adviseur fungeert (2001-heden). Daarnaast was hij van 2018 tot 2025 vicevoorzitter. Hij is ook de vaste notulist van de bestuursvergaderingen.

► V.l.n.r. Gerard Buiks, Frans van Susante en Wil van Pinxteren.
(foto collectie heemkunde Boxtel)

Sint Anthonis

Jac van Kempen (1932), medeoprichter van heemkundekring Sint Tunnis in Oelbroeck is onderscheiden met het zilveren draaginsigne van Brabants Heem. De onderscheiding werd tijdens een ledenbijeenkomst opgespeld door voorzitter Harry van Heijster van de heemkundekring.

Heemkundekring Sint Tunnis in Oelbroeck bestaat dit jaar 25 jaar. De vereniging is opgericht in 2001 door een zevental 'pioniers', waarvan er nog drie in leven zijn. **Jac van Kempen** was een van de trekkers. Na de oprichting van de heemkundekring werd hij ook gelijk voorzitter. In die hoedanigheid stimuleerde hij tal van activiteiten en de opzet van verschillende werkgroepen. Hij was ook een uiterst productief schrijver en leverde tal van artikelen voor de nieuwsbrief en schreef en redigeerde meerdere boeken over onderwerpen uit de geschiedenis van Sint Tunnis en dat doet hij tot op de dag van vandaag.

► Jac van Kempen.

Agenda en jubilea

2026

12 en 13 september	Brabants Erfgoed Weekend
19 september	Vergadering bestuur Brabants Heem
28 oktober	Bijeenkomst Regio Noordoost Noord-Brabant in Zeeland
3 november	Bijeenkomst regio West-Brabant in Oud Gastel
4 november	Bijeenkomst regio De Peel in Beek en Donk

Jubilea

Heemkundekring Amalia van Solms	Baarle Nassau/Hertog	Opgericht per: 8 juni 1976
Heemkundekring De Heerlyckheit	Dongen	1 augustus 1951
Heemkundekring De Heerlijkheid	Oirschot	27 oktober 1951

De Koerier in 2026

De Koerier

Dit is de derde uitgave van De Koerier in 2026.

De Koerier, het kwartaalblad van Brabants Heem verschijnt vier keer, in maart, juni, september en december. Als u artikelen in dit tijdschrift gepubliceerd wilt hebben, kunt u kopij opsturen of mailen. Houd u zich wel aan de inleverdatum.

Ongeveer drie weken na de inleverdatum ligt het tijdschrift bij de kringen op de deurmat en wordt de digitale versie verzonden naar de secretariaten van de aangesloten kringen, verenigingen en stichtingen en op de website geplaatst. Kopij sturen naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

De volgende uitgave verschijnt in december 2026.

De uiterste inleverdatum hiervoor is **maandag 16 november 2026**.

Brabants Heem is de ondersteunende organisatie voor 127 zelfstandige Brabantse heemkundekringen en erfgoedverenigingen. De stichting organiseert in samenwerking met andere organisaties cursussen, workshops en studiedagen, zet netwerken op en geeft adviezen. Dat alles om de deskundigheid van de kringleden te bevorderen op alle terreinen waar dat nodig is. Verder stimuleert Brabants Heem **nieuwe initiatieven en onderlinge samenwerking**.

Website: www.brabantsheem.nl

Facebook: www.facebook.com/brabantsheem

Uitgave: Brabants Heem, Postbus 1203, 5200BG 's-Hertogenbosch.

Eindredactie: Tjeu van Ras

Kopij sturen naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

Foto's: Naamsvermelding bij de foto, overige merendeels uit collecties van de heemkundekringen.

Ontwerp: Peter van Gerwen

gerwen online en offline reclame

Drukwerk: Em. De Jong

Alle rechten voorbehouden. Niets in deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt, in welke vorm ook. Hetzij elektronisch dan wel mechanisch door fotokopieën, scans of opnamen. Tenzij met voorafgaande toestemming van de uitgever. De uitgever heeft er naar gestreefd om alle copyrights in deze uitgave te regelen. Wie meent alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen.

De Koerier wordt verzonden naar verenigingen instellingen en particulieren. Stichting Brabants Heem wordt geacht daarvoor toestemming te hebben gekregen bij de opgave. De gegevens worden zorgvuldig beheerd en niet aan derden beschikbaar gesteld of voor andere doeleinden gebruikt. Wie wil dat zijn/haar gegevens worden verwijderd kan daarvoor een bericht sturen naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

Op bezoek bij De Baronie van Cranendonck

De gemeente Cranendonck, de uiterste zuidoostpunt van de provincie was zaterdag 8 augustus de bestemming voor de jaarlijkse uitdaging van het bestuur van Brabants Heem. Oud-voorzitter Jac Biemans van erfgoedvereniging De Baronie van Cranendonck leidde de dag in met een presentatie over de geschiedenis van de zes dorpen en gehuchten in de gemeente. Na een wandeling door historisch Maarheeze werd 's-middags in Budel het gezelschap rondgeleid in het smokkel- en grensmuseum. Tenslotte stond met een rondwandeling door Budel-Dorplein de bijzondere geschiedenis van dit dorp centraal. De geschiedenis van de door de Belgische familie Dor aan het eind van de 19e eeuw opgerichte zinkfabriek en de familie, die het dorp stichtte, kwamen aan de orde. Ook werd een aantal in de typisch Waalse stijl gebouwde woningen en dorpsvoorzieningen bekeken. De dag werd afgesloten met dank aan de Baronie van Cranendonck voor de inzet voor de organisatie en de begeleiding van deze Uitdaging.

Op de foto leden van het bestuur van Brabants Heem en partners bij het kunstwerk van het treintje op de vroegere spoorrails bij de zinkfabriek in Dorplein.